

Fresca „Meșterul Manole” din Palatul Regal-Episcopal Curtea de Argeș

Legenda Meșterului Manole este una dintre cele mai cunoscute de majoritatea românilor. Sacrificiul suprem al acestuia pentru a crea o mănăstire unicat este incredibil. La Curtea de Argeș, loc al legendarei mănăstiri, în Palatul Episcopal - Palatul Regal se găsește și o sală de recepție, unde partea superioară a pereților, ne povestește legenda meșterului Manole. Picturile au fost realizate de pictorul francez Lecomte du Nouy, cel care a realizat și restaurarea Mănăstirii Argeșului și se întind pe o lungime de 40 m. Nu a fost vizitabilă, până de curând, în 2021, când a avut loc restaurarea și consolidarea cu fonduri structurale a Palatului. Puțină lume știa că în Palatul Episcopal (vechea Reședință Regală de la Curtea de Argeș) se găsește o sală de recepție inedită - un spațiu ca de poveste, care însă nu a fost vizitabilă decât cu prilejul unor evenimente importante.

Meșterul Manole Icarul nostru românesc

O uriașă pictură, opera francezului Lecomte du Nouy, zugrăvește, în acest perimetru, taine din celebra legendă a Meșterului Manole. Actualul Palat Episcopal, cunoscut mai ales ca Reședința Regală Curtea de Argeș, are o poveste lungă, împletită în jurul ctitoriei lui Neagoe Basarab. Până la

Fresca „Meșterul Manole” din Palatul Regal-Episcopal Curtea de Argeș

anul 1875 Mănăstirea Curtea de Argeș avea o înfățișare clasică de mănăstire românească, cu ziduri înprejmuitoare mari și groase, chilii, un paraclis de o frumusețe deosebită, iar undeva în partea de răsărit se construise și un seminar. Cu ocazia mării refaceri a Mănăstirii din perioada 1875- 1886, care poartă amprenta M.S. Carol I și a arhitectului Emille Andre Lecomte de Nouy, toate aceste clădiri au fost demolate rămânând numai superba catedrală având acum o măreție regală. Locul chiliilor, paraclisului și zidurilor a fost luat de parc, iar pe locul seminarului s-a construit clădirea care a purtat, până la abdicarea silită a M.S. Regelui Mihai I, numele de Reședința Regală, explică istoricul Ștefan Dumitrache, directorul Muzeului Curtea de Argeș.

De fapt, Reședința Regală a fost gândită ca o clădire cu dublă funcționalitate: aripa de nord, ca palat al episcopilor de Argeș și partea de sud, ca reședință regală. Cele două părți erau despărțite de o minunată biserică ce slujea ca loc de rugăciune și închinăciune atât episcopilor cât și familiei regale. Este realizată dintr-o cărămidă specială, cu grad ridicat de vitrifiere, similară celei de la forturile Bucureștilor. Din acest motiv, regele Carol a fost acuzat în presa vremii de deturnarea cărămizii destinate apărării militare a Capitalei, mai explică Ștefan Dumitrache. Aripa de sud, prevăzută ca unul dintre cele mai vechi lifturi din țară are, la parter, o sală de primire decorată cu imaginile Legendei Meșterului Manole, din acest motiv sala purtând numele acestuia.

Frescele au fost realizate de Andre Lecomte de Nouy, fratele său și colaboratorul lor, românul Constantinescu. Tot în această aripă, în foișor, se află cabinetul de lucru al Reginei Elisabeta, unde a lucrat Evanghelia ce poate fi admirată în Mănăstire și unde se păstrează încă șevaletul și pensulele ei, mai precizează Ștefan Dumitrache. În Palat, mai exact în muzeul din incintă (Muzeul Arhiepiscopiei), găsim, pe lângă fosta catapeteasmă a Mănăstirii, realizată în vremea lui Șerban Cantacuzino, care a fost dusă la Biserica Valea Danului cu ocazia reconstrucției catedralei, cărți și obiecte bisericesti de o mare valoare, dar și patru din frescele recuperate din vechiul edificiu al Mănăstirii Curtea de Argeș, la restaurarea lăcașului de către același Andre Lecomte du Nouy.

Arhitectul și restauratorul francez Andre Lecomte du Nouy (1844-1914), discipolul unuia dintre cele mai celebre nume în domeniu, Eugène Violletle-Duc, este profesionistul la care Regele Carol I al României a apelat pentru restaurarea unora dintre monumente acestei țări. Deciziile sale arhitecturale au stârnit o serie de polemici, pe marginea practicilor sale de restaurare, care, în multe cazuri s-au încheiat cu demolarea și refacerea edificiilor și s-au soldat cu pierderea unor importante elemente ce n-au avut șansa de a fi integrate în produsele finale ale lui Lecomte de Nouy. Printre cele mai importante monumente asupra cărora francezul și-a pus amprenta se numără și Mănăstirea Curtea de Argeș. Regele Carol decide reconstruirea Mănăstirii Argeșului după metoda lui Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc care însă îl refuză pe motive de vârstă și sănătate, dar i-l recomandă pe Emile Andre Lecomte de Nouy, discipolul său.

Acesta va reconstrui Mănăstirea încercând să o transforme dintr-o construcție princiară, într-una regală, explică Ștefan Dumitrache. Din păcate, în cursul reconstrucției, pereții Mănăstirii au fost demolați până aproape de bază. Chiar și fresca nedeteriorată a fost scoasă de arhitectul francez pentru a fi înlocuită cu alta. Mai există, din informațiile mele, 48 de astfel de fresce, 39 la Muzeul Național de Artă al României, 5 la Muzeului Național de Istorie al României și cele 4 de la Muzeul Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului (nedeschis publicului larg), precizează Ștefan Dumitrache. Dacă din vechile fresce s-a mai putut salva câte ceva, valoroasele picturi din paraclisul Mănăstirii - singurul edificiu ridicat de domnitorii fanarioți în Curtea de Argeș - au pierit odată cu demolarea acestuia de Lecomte de Nouy, decizie luată pentru a face loc parcului destinat familiei regale.

Nu se știe cu exactitate când, dar la un moment dat relațiile dintre Casa Regală și Episcopia Argeșului s-au deteriorat, astfel că episcopii au fost scoși din Palat și siliți să locuiască în fostele dependințe din afara gardurilor mănăstirii. Aflăm aceasta din niște memorii ale episcopului Visarion, care în 1921 se plânge ministrului de condițiile precare în care este nevoit să locuiască. Memoriile sale nu au rămas fără răspuns. Episcopia a primit o clădire cumpărată din fondurile statului de la familia unui ofițer în rezervă, dar episcopii nu au fost primiți înapoi în reședință.

Carol al II-lea a hotărât să transforme Mănăstirea în necropolă regală, a scos-o din cult și a cedat episcopiei un teren pe care urma să se construiască o nouă biserică episcopală. Pe acest teren se construiește astăzi necropola regală a României, Saint-Denis-ul nostru, mai spune Ștefan Dumitrache. După instaurarea comunismului, palatul a revenit Mănăstirii Argeșului, care, printr-o manevră iscusită a Patriarhului Justinian Marina, a scăpat de prigoana comunistă, acesta constituind la Curtea de Argeș un centru de reciclare al preoților, așa cum cerea regimul acelor timpuri.

Palatul Regal - Episcopal de la Curtea de Argeș

Evanghelia unicat scrisă cu litere de aur de prima regină a României și care se află la Curtea de Argeș

Fosta Reședință Regală de la Curtea de Argeș a fost supusă unui amplu proces de reabilitare și consolidare cu fonduri europene nerambursabile. Lucrările au costat circa 22 milioane de lei (18,6 milioane lei fonduri nerambursabile) și au început în decembrie 2017, având ca termen de finalizare martie 2021. După restaurare, celebrele fresce care ilustrează Legenda Meșterului Manole, văzute până acum de foarte puțină lume fiindcă sala era închisă, vor putea fi admirate de vizitatori. Nu multă lume a avut șansa de a pătrunde în Sala Manole, impresionantul spațiu de recepție al fostei Reședințe Regale (Palatul Regal) care înfățișează, în partea superioară a pereților, pe o lungime de aproape 40 de metri, celebra „Legendă a Meșterului Manole” - Icarul nostru românesc.

Opera de artă pe care, până acum, doar privilegiații au putut-o vedea din interior, va putea fi admirată de publicul larg odată cu alte câteva obiective alăturate fostei Reședințe Regale, grație acestui proiect finanțat cu fonduri UE. „Pe vremea când lucram la transpunerea pe suport digital a clișeelelor pe sticlă provenite din Colecția „Alexandru Tzigara-Samurcaș”, am descoperit câteva diapozitive reprezentând imagini ale legendei Meșterului Manole. Păreau pagini de carte, făcute în jur de 1900 - linia desenului era cea a graficii epocii. Doar că etichetele originale ale grupului de diapozitive indicau: „Frescă M-tirea Curtea de Argeș. Legenda Meșterului Manole”.

Deci, nici vorbă de carte, ci imagini ale unei fresce pe care nu reușeam să o localizăm. Doamna Ioana Beldiman, istoric de artă, cea care s-a oferit să ne ajute - și ne-a și ajutat din plin - să punem în ordine și să facem un inventar corect al părții de artă a colecției, ne-a indicat locul frescei: ea este cea care decorează partea superioară a pereților sălii Manole din cadrul palatului episcopal, cel construit de către restauratorul bisericii Mănăstirii Argeșului, Emile André Lecomte du Noüy.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

Lecomte de Nouy

Iar comanda pentru decorarea interiorului a primit-o pictorul - și el francez - Jean Neylies. Tot doamna Beldiman ne-a completat informațiile asupra pictorului. Jean Neylies (1869-1938) s-a născut la Montesquieu-Volvestre, într-o familie modestă. În jurul vârstei de 20 de ani, pleacă la Paris pentru a se specializa în meseria de coafor. Meseria aleasă este repede uitată și Neylies se înscrie la École des Beaux-Arts. Îl întâlnește pe Gheorghe Marinescu, aflat atunci la studii la Paris. Acesta din urmă îl angajează pentru a-i ilustra teza de doctorat, mai apoi tratatele de neurologie, și îl invită la București. Neylies vine aici în 1897. Lucrează pentru Gheorghe Marinescu și pentru Muzeul Antipa, dar face și pictură în ulei. Expune la Salonul oficial după ce, începând din 1903, are expoziții personale. Chiar și în 1914 - anul reîntoarcerii sale în Franța - Universul literar din 7 decembrie anunță deschiderea, la București, a expoziției pictorului Neylies.

Intrat în relații cu membri ai Casei Regale - de altfel, îl găsim adesea menționat ca fiind Peintre officiel Cour Roumanie -, primește comenzi. Printre ele, pe cea a decorării celei mai reprezentative încăperi a clădirii episcopiei de la Curtea de Argeș. Ceea ce realizează acolo este un fel de bandă desenată, ilustrând legenda Meșterului Manole. Se pare că pentru această lucrare primește ordinul Bene Merenti. Este, de aceea, surprinzător faptul că Neylies nu este citat în bibliografie pentru această lucrare în frescă, în timp ce pictura sa de șevalet se află și astăzi pe listele licitațiilor de artă. Sigur, fresca de la Argeș nu poate fi scoasă la licitație.

După ce, în 1914, Casa Regală îi oferă o pensie, pictorul se întoarce în Franța. Revine în București an de an, ca să expună, dar și ca să-și ridice pensia - condiție pusă atunci când i-a fost acordată. Lucrează și în Franța, unde își cumpără o locuință căreia îi alătură un atelier. Moare în 1938 la Montesquieu-Volvestre. Deși francez, Jean Neylies se numără printre cei pe care îi prezintă Tudor Octavian ca fiind Pictori români uitați (2003). Poate fiindcă el a lucrat mai bine de trei decenii la noi, cu deosebire teme rurale și patriarhale, foarte dragi începutului de veac în România - cum scrie autorul volumului. În ceea ce mă privește, l-aș încadra în această categorie mai ales pentru fresca de la palatul episcopal de la Argeș, pentru felul în care a interpretat și adaptat legenda Meșterului Manole unui loc încărcat de simboluri pentru lumea românească a epocii. Simboluri valabile și astăzi, și care ne sunt transmise tocmai de către Jean Neylies, prin fresca realizată acum un secol.

Un meșter despre alt meșter..., ne spune Anca Brătuleanu, profesor la Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu din București. Dacă până acum, Palatul Regal nu putea fi vizitat, acum după restaurare, partea dinspre Nord, care este muzeu, va fi accesibilă publicului. Spun muzeu nu în sensul de instituție, ci în sensul de colecție muzeală. Sunt acolo o parte din fostul iconostas al Mănăstirii din vremea lui Șerban Cantacuzino, sunt patru fresce care au aparținut Mănăstirii până la restaurarea făcută de către Andre Lecomte de Nouy, dar și alte lucruri interesante. Turiști și iubitori de istorie, cei care ajungeți la Curtea de Argeș, vizitați Palatul Regal - Episcopal și admirați uriașa frescă cu reprezentarea Legendei Meșterului Manole - Icarul nostru românesc. Nu poate fi decât un moment de reverie și mesaj simbolic și spiritual.

Conf univ. dr. George V Grigore